

УДК 330.341

**НОВА ЕКОНОМІКА У НАЦІОНАЛЬНИХ КООРДИНАТАХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

*В. В. Білоцерківець, д. е. н., доцент, Національна металургійна академія України,
krumming@gmail.com*

У статті розглядаються проблеми забезпечення розвитку нової економіки в умовах національної економіки України. Розкрито особливості реалізації модернізаційних програм у вітчизняних умовах, роль держави та приватного сектора у її здійсненні. Показано причини недостатності інноваційного активізму приватних інвесторів та передчасність послаблення ролі держави у стимулюванні розвитку нової економіки.

Ключові слова: нова економіка, середня схильність до споживання, гранична схильність до споживання, новоекономічні блага, надрента споживача.

Постановка проблеми. Розмірене, досить стабільне, небагате на зміни економічне життя останніми десятиліттями поступається місцем швидко мінливому сьогоденню. Зрозуміло, що кардинальні зміни, насамперед, охопили найбагатші та найрозвинутіші країни. Саме там вперше відбулись потужні зміни в економічному житті, саме там в результаті терціарної революції сформувалась сервісна економіка як провідник економічного зростання. І саме там, в процесі стрімкого технологічного оновлення, реалізації численних модернізаційних програм, відбулось становлення нової економіки сучасного, постіндустріального типу. Втім, дифузія інновацій, копіювання това-

рів, технологій, та, врешті-решт, безпосередньо *modus vivendi*, притаманного Заходу, детермінують невідворотність настання відповідних змін у країнах, що мають більш периферійний характер. Ми стаємо свідками тріумфальної ходи нової економіки по країнам Азії, Латинської Америки, Східної Європи. Не залишається осторонь цього процесу й Україна. Тож не викликає подиву, що занурення національної економіки у хвилі новоекономічних трансформацій визначає актуальність та нагальну необхідність дослідження проблематики поступу сучасного типу нової економіки у вітчизняних економічних координатах, виявлення передумов її висхідної еволюції та подальших перспек-

тив розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість і непересічна значущість даної проблематики для економічної науки знаходить відображення у появі протягом останніх років численного переліку фундаментальних праць, присвячених її розв'язанню. Це, зокрема, роботи М. Войнаренка [1], А. Гриценка [2], Є. Песоцької [2], Р. Ентова [3], О. Радигіна [3], Ф. Лінде [4], В. Полтеровича [5], В. Попова [5], І. Стрілець [6] та багатьох інших. Проведені дослідження, зокрема, довели існування суттєвої різниці між новоекономічними ринками розвинутих країн та країн пострадянського простору, показали інституційні відмінності, що визначають неадекватність заходів економічної політики, спрямованої на забезпечення форсованого розвитку нової економіки та ефективної в умовах економічно розвинутих країн, щодо вітчизняних реалій.

Втім, багато проблем у цій науковій царині залишаються ще недостатньо розкритими, а теоретичні обґрунтування доцільності чи недоцільності втручання держави у процеси формування та розвитку неоекономіки зостаються досить хиткими. Досі не отримано чітких відповідей щодо глибинних причин недостатнього новоекономічного інвестиційного активізму приватних акторів, не конкретизовані межі державного впливу та його інструментальне наповнення, що визначає можливість та настрій необхідність подальшого наукового пошуку.

Формулювання мети статті. Мета даної статті полягає у визначенні проблем та перспектив становлення та розвитку нової економіки як складової частини національної економіки в умовах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наприкінці 80-х – початку 90-х рр. ХХ ст. Україна мала величезний потенціал для успішного входження до когорти країн-лідерів за рівнем розвитку панівного нині варіанту нової економіки. Так, на початку 90-х рр. питома вага високотехнологічних та середньо високотехнологічних видів діяльності у структурі промислового виробництва в Україні складала 33,7%. Натомість до 2000 р. вона скоротилась до 16,8%, коливаючись наприкінці 2000-х рр. на рівні 15–

17% [7, с.477]. При цьому останніми роками спостерігається ще одна негативна тенденція – співвідношення між високотехнологічним та середньо високотехнологічними секторами посилюється на користь другого – з 78% до 85,2% [8, с.241, 363].

За таких умов забезпечення форсованого становлення та розвитку новоекономічної складової національної економіки потребує обережного впливу держави, чітко вивіреного відповідно до специфіки його реципієнта, створення комфортних умов для генерації нового, впровадження продуктивних та процесових інновацій, збільшення номенклатури та обсягів випуску неоекономічної продукції. У цьому контексті до позитивних результатів могла б привести реалізація пакету державних заходів щодо:

1) створення інноваційних центрів і агенцій із розповсюдження технологічних новацій;

2) сприяння розвитку технологічних парків при наукових центрах;

3) стимулювання заснування малих, високотехнологічних підприємств, орієнтованих на виробництво авангардної неоекономічної продукції;

4) покращення інфраструктурного забезпечення в територіальному розрізі як однієї з головних передумов подальшого розташування підприємств сучасних високотехнологічних галузей;

5) створення спеціального фонду сприяння інновацій тощо.

Втім, статистичні дані свідчать, що протягом останнього десятиліття в Україні, відповідно до одних індикаторів авангардизації економіки, спостерігається розгортання стагнаційного сценарію, а за іншими – навіть посилення регресивних тенденцій (табл. 1). Так, з 2000 р. по 2005 р. частка підприємств, що впроваджували інновації скоротилась на 45% – з 14,8% до 8,2%. Щоправда за останні роки ця частка, демонструючи різновекторний рух, дещо зросла до 13,6%.

Однак, виходячи із визначення нової економіки, можна стверджувати, що питома вага підприємств, на яких виготовлялась сучасна новоекономічна продукція, є значно меншою. І в розрізі обсягу продуктивних інновацій, динаміка яких більш тісно корелює

Таблиця 1

Динаміка впровадження інновацій у промисловості України, 2000–2012 рр.

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Процесові інновації, од.	Продуктові інновації, од. Найменувань	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2000	14,8	1403	15323	-
2001	14,3	1421	19484	6,8
2002	14,6	1142	22847	7,0
2003	11,5	1482	7416	5,6
2004	10,0	1727	3978	5,8
2005	8,2	1808	3152	6,5
2006	10,0	1145	2408	6,7
2007	11,5	1419	2526	6,7
2008	10,8	1647	2446	5,9
2009	10,7	1893	2685	4,8
2010	11,5	2043	2408	3,8
2011	12,8	2510	3238	3,8
2012	13,6	2188	3403	3,3

Джерело: [9; 10, с.194, 204, 208, 219]

з динамікою номенклатури неоекономічних благ національного виробництва, ситуація суттєво погіршилась. Так, якщо на початку 2000-х рр. їх кількість коливалась у діапазоні 15323–22847 найменувань, то на початку 2010-х вона знаходилась вже на рівні 2408–3403 одиниць. Набагато кращою є динаміка процесових інновацій, кількість яких за останні 12 років збільшилась майже на 56% – з 1403 до 2188 одиниць. Натомість показник, що, з певними застереженнями, відображає вектор руху авангардної складової національної економіки у виробничому розрізі, демонстрував негативну динаміку. За 2001–2012 рр. питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової скоротилась вдвічі – з 6,8% до 3,3%. Зрозуміло, що така швидкість інноваційно-модернізаційних процесів викликає певний сумнів щодо можливості форсованого зростання в українській економіці питомої ваги нової, а отже, перехід до сучасного варіанту нової економіки, що вимагає глибоких структурних трансформацій, інтенсифікації застосування нових інформаційних та комунікаційних технологій, дещо затримується.

Певне занепокоєння викликає й структура технологічних інновацій. Так, у 2010 р. понад 70% витрат було спрямовано на придбання машин, обладнання та програм-

ного забезпечення, при цьому питома вага таких витрат з року в рік зростає – на 15 процентних пунктів за останні сім років.

Водночас витрати на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки (НДР) та придбання інших зовнішніх знань склали трохи більше 10% від сукупних витрат в Україні на технологічні інновації, хоча саме такі витрати мали б стати запорукою створення дійсно нових авангардно-економічних благ, а не дублювання вже існуючих в інших регіонах їх аналогів. В абсолютному виразі відставання України за такими витратами, наприклад, від Польщі за останні роки зросло від 2,05 разів у 2005 р. до 3,46 разів у 2009 р., від Чехії з 2,27 до 3,24 разів, від Російської Федерації з 15,09 до 32,05 разів [11].

Можна констатувати, що роль держави в безпосередньому забезпеченні інноваційного розвитку останніми роками залишається мінімальною. Частка промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю за рахунок державного та місцевих бюджетів, або позабюджетних фондів коливалась від 2,9% у 2000 р. до 3,9% у 2005 р. та 3,2% у 2012 р. На державу припадало лише від 2,4% у 2000 р. до 0,8% у 2005 р. та 2,1% у 2012 р. загального обсягу фінансування інноваційної діяльності. Ще гіршою ситуація була в розрізі високотехнологічних та виробництв – у 2012 р. питома вага державного фінансування у них склала лише 1,5% [10, с.183, 192–193]. Втім, така позиція держави в ракурсі постулатів необхідності обмеженого втручання в процеси становлення, функціонування та розвитку сучасної нової економіки виглядає начебто цілком доречною. Але крах «дирижистської догми» у 1980-х рр. не означає, що свідоме послаблення ролі держави за цим напрямом дозволить отримати однозначно позитивні результати, що приватні інвестори візьмуть на себе весь тягар реалізації інноваційних проєктів, фінансування НДР тощо. Слід враховувати особливості цивілізаційної культурної матриці, притаманної Україні.

Дійсно, емпіричні дослідження показують, що для розвинених країн Західнохристиянської цивілізації є характерним сильний індивідуалізм, низька дистанція влади та висока готовність до ризику. Особ-

Динаміка довгострокових показників середньої та граничної схильності до споживання в Україні у 1996–2012 рр.

Період, рр.	Середня схильність до споживання (APC_L)	Гранична схильність до споживання (MPC_L)
1996–1998	0,970	0,970
1997–1999	0,973	0,969
1998–2000	0,969	0,969
1999–2001	0,958	0,944
2000–2002	0,921	0,866
2001–2003	0,905	0,829
2002–2004	0,874	0,768
2003–2005	0,861	0,792
2004–2006	0,861	0,819
2005–2007	0,879	0,882
2006–2008	0,902	0,937
2007–2009	0,898	0,935
2008–2010	0,863	0,845
2009–2011	0,854	0,785
2010–2012	0,867	0,819

Джерело: [8, с.103; 9]

ливо високих рангів індивідуалізму набувають США, Австралія, Велика Британія, Нова Зеландія, Канада та Нідерланди. Натомість східним країнам властиві слабкий індивідуалізм, висока дистанція влади та неготовність до ризику [12, С. 526–527]. Тож сподівання на новоекономічний активізм приватних інвесторів, спроможність їх повністю замінити держави на проривних напрямках інноваційного розвитку в умовах України викликає доречний сумнів. Крім того, численні концепції та моделі, що фіксують «фіаско держави», все ж не постулюють, як зазначають Р. Ентов та О. Радигін, що «присутність держави в економіці наносить лише шкоду» [3, с.26]. Протиставлення держави та ринку є, в багатьом, контрпродуктивним. За сучасних умов важливою проблемою є саме конкретизація практичних дій держави, визначення пріоритетів її діяльності, окреслення її цілей та інструментарію їх досягнення, а не її огульна критика.

Більш того, в умовах України, на відміну від країн Заходу, ще далеко не повністю вичерпано потенціал традиційного інструментарію підтримання позитивної економічної динаміки. Так, дослідження показників середньої та граничної схильності до споживання в Україні протягом останніх п'ятнадцяти років демонструє стійку тенденцію до переважання величини середньої схильності до споживання (APC) над величиною граничної схильності до споживання (MPC), що відповідає постулатам теорії споживання (табл. 2).

Єдиним виключенням з цього є нетривалий період кредитного буму у вітчизняній економіці перед розгортанням глобальної кризи 2000-х рр., коли в умовах ейфорії стало економічного піднесення обсяг споживчих видатків населення формувався не у відповідності до наявних доходів у розпорядженні, а в значній мірі, забезпечувався за рахунок запозичених коштів. Так, з 2005 по 2008 р. обсяг кредитів, отриманих домогосподарствами, збільшився у вісім разів – з 35,66 млрд. грн. до 280,49 млрд. грн., послідовно скорочуючись у наступні чотири роки – до 187,63 млрд. грн. у 2012 р. [13].

При цьому обсяг депозитів населення, що у 2005 р. в 2,1 рази перевищував обсяг кредитів, у 2008 р. становив лише 78% від

величини боргу населення перед депозитними корпораціями [13]. Це суттєво вплинуло на розрахункові показники APC , MPC , забезпечивши випереджуюче зростання граничної схильності до споживання (відповідно до збільшення цільового рівня автономного споживання в економічних суб'єктів, що надто оптимістично оцінювали перспективи щодо отримання доходів у майбутньому). Розгортання подій за таким сценарієм цілком узгоджується з висновками відомої гіпотези «випадкового блукання» Р. Холла щодо міжчасового вибору споживача, нівелюючи тим самим проблему вітчизняного випадку парадоксу $APC < MPC$.

Значне відставання України від світових провідників новоекономічного поступу, відсутність базових передумов, що детермінували перехід в економічно розвинених країнах до третього етапу еволюції нової економіки, в багатьом, визначають передчасність послаблення ролі держави у забезпеченні розвитку останньої. З одного боку, об'єктивні реалії, що склались у сучасній економіці України, окреслюють перспективи її доволі повільної авангардизації в процесі поступового зростання доходів і трансформації структури консумаційних наборів вітчизняних споживачів та відповідних змін

у виробничих орієнтирах виробників. За таких умов природний перехід до постіндустріального типу нової економіки не є категоричним імперативом сьогодення й відкладатиметься на майбутнє. З іншого боку, національні виробники та споживачі діють у координатах глобального світу, а отже, загальмування авангардизаційних перемін означатиме послаблення конкурентних позицій на зовнішніх та внутрішніх ринках, втрату споживачів, що в більш швидкому темпі переходять до споживання неоекономічних благ, аніж в змозі їм запропонувати вітчизняні продуценти. В умовах інформаційної революції оновлення потреб українських споживачів не надто відстає від аналогічних процесів в економічно розвинених країнах, що диктує відповідну (насамперед, новоекономічну) модернізацію товарних асортиментів з боку продавців. Як наслідок, відбувається заміщення вітчизняної неоекономічної продукції, що традиціоналізується в очах споживачів, імпортною. Скорочується обсяг експорту та зростає імпорт товарів й послуг, що мають статус новоекономічних, посилюється периферизація вітчизняного виробництва в ракурсі розвитку нової економіки, що приводить до подальшого розгортання сценарію «збіднюючого зростання». Вийти з подібного «хибного кола» за рахунок власних ресурсів національна економіка неспроможна. Нова економіка, іманентною ознакою якої є висока схильність до мінливості та оновлення, залишатиметься орбітально сталою, перехід же до нової орбіти не відбудеться природним шляхом. Для цього потрібний потужний зовнішній поштовх, забезпечити який в умовах України здатна лише держава. Сподівання на реалізацію альтернативного сценарію, що передбачає вливання багато мільярдних інвестицій з боку іноземних міжнародних організацій та/або приватних інвесторів, за умови відсутності ефективної держави виглядають дещо примарними.

Подібний поштовх з боку держави тим необхідніший за врахування особливостей поширення його позитивного ефекту в межах новоекономічних виробництв. Дія екстерналій у високотехнологічних галузях сприяє привласненню вигащів від впровадження нових технологій чи виробництва но-

вих товарів не тільки безпосередньо їх творцями, але й суспільством в цілому. «Суспільство виграє» від капіталовкладень, що забезпечують подібне оновлення, як зазначають В. Полтерович та В. Попов, «навіть тоді, коли фірмам робити їх не вигідно» [5, с.6]. Дійсно, впровадження нових технологій, розробка та виготовлення нових товарів звичайно надає можливість підприємству-інноватору отримати додатковий вигащ у вигляді зростання ренти виробника. Проте такий приріст ренти (або сума всіх її приростів) може виявитись меншим за витрати, що вимагає ця інновація. Більш того, в умовах гострої конкурентної боротьби за споживача виробник взагалі може не отримати додаткової ренти, як це відображено на рис. 1. За таких обставин підприємству є сенс відмовитись від інновації, як пов'язаної з імовірним зростанням витрат, що не супроводжується одержанням додаткового прибутку. Зрозуміло, що в умовах гострої конкурентної боротьби подібне рішення виробника може призвести до негативних для нього наслідків у тривалій перспективі – через втрату ринків, що швидко оновлюються.

Проте така відмова цілком вірогідна, якщо припустити, що підприємство має певний контроль над даним ринком (точка рівноваги в цьому випадку дещо зсунеться ліворуч від точки Е на рис. 1, проте ситуація загалом не зміниться). Одночасно така консервативна лінія поведінки загрожуватиме споживачам втратою новоекономічної надренти в обсязі SNA_2FA_3KE . Отже, споживачі як раціональні економічні суб'єкти погоджуватимуться на відмову від отримання даної надренти у повному обсязі за виконання умови: $SNA_2FA_3KE \geq Rnc > 0$. Безпосередній перерозподіл різниці $SNA_2FA_3KE - Rnc$ від споживачів на користь виробників забезпечити засобами ринкового механізму досить складно. Підвищення ціни на новоекономічну продукцію одним із виробників призведе до переорієнтації покупців на продукцію його конкурентів, а отже, до скорочення, а не збільшення його ренти. Натомість, скоординоване підвищення цін усіма виробниками подібної продукції є малоімовірним та матиме до того ж ознаки таємної змови, що пересліду-

ється за антимонопольним законодавством. Тож у цьому випадку функції перерозподілу

новоекономічної ренти мають бути покладені на державу.

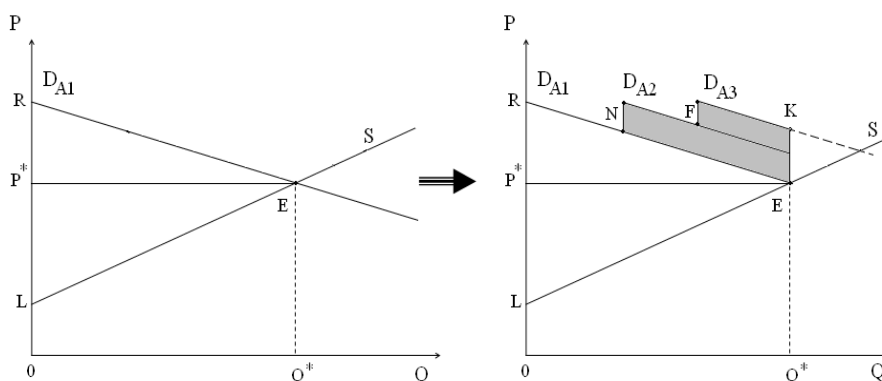

Рис. 1. Динаміка нової економічної надренти споживача за незмінності ренти виробника

Реалізація подібного перерозподілу має здійснюватись через запровадження спеціального збору з продажу продукції, що має ознаки нової економічної. Застосування даного збору матиме наслідком відповідне підвищення ціни продукції (з P_1 до P_2 на рис. 2).

Проте споживачі й надалі придбаватимуть нової економічні блага, погоджуючись сплачувати за них дещо більш високу ціну, якщо обсяг отриманої ними нової економічної надренти перевищуватиме їх додаткові витрати на придбання блага, тобто виконуватиметься умова: $SNA_2FA_3KE > SP_1P_2E_2E_1$.

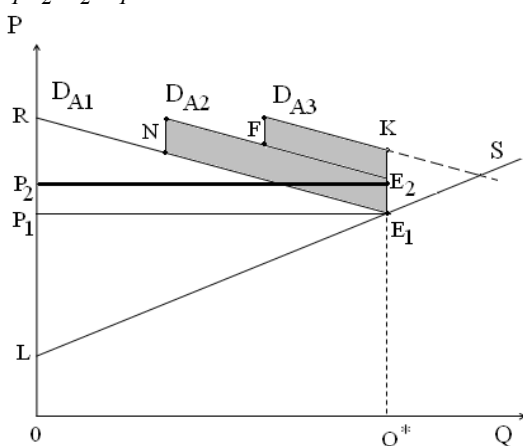

Рис. 2. Наслідки запровадження спеціального збору з продажу нової економічної продукції

При цьому спеціальний збір із продажу нової економічної продукції не повинен мати дискримінаційного характеру, будучи в рівній мірі застосованим як щодо продукції вітчизняного виробництва, так і стосовно

імпортованої. Запропоновані заходи не призведуть до погіршення позицій продавців на ринку, суттєвого зменшення обсягу реалізованої нової економічної продукції, але забезпечать державу необхідними засобами для проведення активної політики сприяння процесам авангардизації у національній економіці.

Більш того, перерозподіл надренти споживача на користь держави відбуватиметься в умовах нееластичності (або навіть абсолютної нееластичності) кривої попиту на відтинку KE_1 . А, значить, такі заходи держави супроводжуватимуться мінімальним негативним проявом ефекту омертвілих збитків або навіть його відсутністю (так, на рис. 2 площа трикутника Харбергера дорівнює нулю). Тож, впровадження даного спеціального збору не призведе до втрати частини ренти суспільством, що, звичайно, є наслідком непрямого оподаткування. Фіскальне втручання держави матиме з позиції суспільства досить нейтральний характер. Слід зазначити, що запропонований спеціальний збір має, насамперед, застосуватись щодо нової економічної продукції кінцевого споживання. Стягнення ж подібного збору з продажу продукції проміжного споживання з ознаками нової економічної пов'язане з певними ризиками, оскільки може спричинити погіршення конкурентних позицій національних виробників. Дійсно, особливо значна питома вага нової економічних благ спостерігається у високотехнологічній продукції, виробництво якої передбачає проходження істотно більшої кількості технологічних ланок та ширшу кооперацію зусиль різ-

них підприємств, аніж виробництво менш технологічної та більш традиційної. А отже, у випадку неселективного застосування даного збору до високотехнологічної новоекономічної продукції виникає небезпека вичерпання потенційної новоекономічної ренти ще до надходження блага до кінцевого споживача.

Відмова ж останнього від придбання продукції визначатиме припинення її виробництва, сприятиме розгортанню регресивних процесів в економіці. Замість сприяння авангардизації, подібні заходи спонукатимуть підприємства до технологічного спрощення виробництва, традиціоналізації товарного асортименту. Крім того, поширення спеціального збору на продукцію проміжного споживання матиме дискримінаційний характер щодо вітчизняних виробників. Якщо імпортована новоекономічна продукція буде підлягати одноразовій сплаті збору, то аналогічна вітчизняна продукція до надходження у кінцеве споживання буде зазнавати багаторазового обкладання збором. Тож значно посилюватимуться й загрози для вітчизняних виробників з боку іноземних конкурентів, які, в разі неселективного застосування спеціального збору опиняться у штучно привілейованому становищі. Для унеможливлення подібних негативних наслідків доцільне запровадження даного збору лише стосовно новоекономічної продукції кінцевого споживання. У цьому випадку й іноземні, і вітчизняні виробники знаходяться на українських ринках в однакових умовах щодо реалізації новоекономічних товарів. Разом з тим, це означатиме відсутність додаткового тиску на експортерів новоекономічної продукції, оскільки на вітчизняну продукцію, що реалізовуватиметься на зарубіжних ринках спеціальний збір не поширюватиметься.

Застосування спеціального збору визначатиме роль держави як проміжної ланки у перерозподілі новоекономічної надренти між споживачами та виробниками. Саме держава в рамках політики стимулювання розширення виробництва наукоємної та високотехнологічної продукції, сприяння активізації інноваційної діяльності підприємств, що її виготовляють, має гарантувати трансфер частини даної надренти на користь

останніх. Перерозподіл може бути реалізовано, з одного боку, безпосередньо через державне сприяння розвитку вітчизняного виробництва новоекономічної продукції, відповідну фінансову підтримку формування створення національних інноваційних кластерів. Реципієнтами зазначеного перерозподілу, зокрема, можуть стати такі виокремленні за ініціативою Державного агентства України з інвестицій та розвитку осередки новоекономічного виробництва, як «Енергетика сталого розвитку», «Нові машини», «Нові матеріали», «Технології інформаційного суспільства», «Біотехнології», «Нові продукти харчування», «Нові технології природокористування», «Транзитний потенціал України», «Новітні силові установки та рушії» тощо [1, С. 446–447].

Водночас, слід узяти до уваги звичайне фіаско ринку щодо розподілу ресурсів на забезпечення розвитку фундаментальної науки, фінансування сугубо теоретичних досліджень, результати яких у подальшому лише через багато років можуть набути комерційну цінність. Натомість, саме вони, з певною ймовірністю, можуть стати засадничими основами опанування високоефективними технологіями, виробництва кардинально нової, унікальної продукції, виходу вітчизняних підприємств на нові ринки. Безпосереднє спрямування приватним сектором власних ресурсів за даним напрямком у світлі дуже високого рівня ризиків невизначеності представляється виробникам надто небезпечним та малодоцільним. А отже, роль організатора теоретичних досліджень та замовника результатів фундаментальних науково-дослідних і дослідницько-конструкторських розробок (НДДКР) має бути покладена на державу. Забезпечивши вільний доступ до цих розробок, здійснених на кошти, отримані від спеціального збору, для вітчизняних його платників, держава одночасно й опосередковано імплементуватиме перерозподіл частини новоекономічної надренти від споживача до виробника, й сприятиме певній інтерналізації позитивних зовнішніх ефектів від фундаментальних досліджень як фрирайдерних благ. Проте подібна інтерналізація передбачає і вимагає синхронної активізації й інноваційної діяльності самих підприємств, що виготовляють

або є потенційними виробниками новоекономічної продукції, а значить, повинні виступати в ролі замовників прикладних додатків фундаментальних досліджень та розробок. Певна інерційність виробників, побоювання ризиків, небажання вітчизняних продуцентів нести додаткові витрати на технологічне, організаційне та продуктове оновлення визначають необхідність директивного втручання держави, потребу у вимушеному встановленні обов'язкових нормативів відрахування підприємствами частини валового доходу на НДДКР. Важливу роль у цьому контексті мало б відігравати державно-приватне партнерство як у забезпеченні формування кластерів із виробництва новоекономічної продукції, так й у реалізації приватним бізнесом НДДКР, що, втім, вимагає внесення певних змін у чинне законодавство. На наш погляд, слід розширити перелік сфер, у яких здійснюється партнерство, відповідно до Закону України «Про державно-приватне партнерство» [14], додавши у ст.4. п.1 «науково-дослідні і дослідницько-конструкторські розробки».

З іншого боку, саме ефективність мережі комунікацій між творцями нового, досяжність та легкість доступу до інформаційних баз, в багатьом, визначає нелінійне зростання науково-дослідницької продуктивності робітників у новій економіці постіндустріального типу, окреслює горизонти авангардизаційного поступу. Тож, завданням держави є сприяння формуванню відповідної інформаційно-комунікаційної інфраструктури, створення передумов розвитку в Україні стільникового широкосмугового зв'язку, поширення відповідних інтернет-сервісів. У цьому розумінні велике значення має позиція Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, стосовно конкурентного надання ліцензій вітчизняним операторам на використання радіочастотного ресурсу для забезпечення застосування технологій мобільного зв'язку 3G та 4G на всій території України. Зняття обмежень та залучення до обігу вільного частотного ресурсу, що належить державі, сприятиме подоланню штучного технологічного відставання вітчизняних надавачів телекомунікаційних послуг у цьому аспекті та визначатиме віднов-

лення конкурентних позицій їх вітчизняних користувачів, надаючи, тим самим, додатковий поштовх розвитку сучасної нової економіки постіндустріального типу. Більш того, подібні заходи з боку держави не тільки не пов'язані з незапланованим навантаженням на бюджет, але й є передумовою отримання додаткових надходжень до бюджету, як безпосередньо через перерахування плати за використання радіочастотного ресурсу операторами стільникового широкосмугового зв'язку, так й опосередковано – через створення сприятливих умов для розвитку нової економіки постіндустріального типу, збільшення обсягу споживання новоекономічних благ та відновлення економічного зростання на тривалу перспективу, а отже, й відповідного збільшення бази оподаткування.

Тож, держава має відігравати ключову роль у забезпеченні авангардизації економіки, сприянні новоекономічного поступу в Україні, створюючи комфортний інноваційно-інвестиційний клімат для певних виробництв, ринків, потенціал еволюції яких у неоекономічному вимірі представляється перспективним. Поява ж у даних локалізаціях передових новоекономічних ризом, генерація їх ризосом та утворення їх коаліцій має відбуватись вже на базі притаманних новій економіці як автопоетичній субцілісності механізмів самоорганізації та самовдосконалення. У цьому ракурсі, внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів індустрії програмної продукції, що передбачає звільнення на 10 років (з 2013 по 2023 р.) операцій з постачання програмної продукції від оподаткування податком на додану вартість, є позитивним прикладом дій держави в даному напрямку.

Реалізація подібних заходів має забезпечити посилення в Україні, як у виробничому, так і в консумаційному розрізі, позицій сучасного варіанту нової економіки. Втім, цього явно буде недостатньо для досягнення технологічного паритету з країнами «золотого мільярда». Фокусування зусиль на форсованому розвитку національного ІКТ-виробництва, концентрація державою та приватними інвесторами ресурсів в області генерування високих технологій та

софтверних і хардверних продуктів безперечно матиме позитивні наслідки, але ново-економічне піднесення отримає лише тимчасовий характер, Україна залишатиметься на периферії світової економіки, а національний варіант нової економіки знов у найближчій перспективі буде носієм статусу застарілого, знаходячись далеко від фронту авангардно-економічного поступу. Тільки ефективна реалізація державою комплексу заходів стосовно створення відповідних умов для розвитку підприємств, що спеціалізуюватимуться на генерації, впровадженні та застосуванні біотехнологій, виготовленні інноваційної біотехнологічної продукції, сприятимуть формуванню перспективного на майбутнє національного варіанту неоекономіки, стаючи запорукою можливого ново-економічного лідерства України у наступні десятиліття.

З іншого боку, інформаційний науково-технічний перелом ХХ ст. визначив провідну роль у сучасному авангардному ново-економічному прогресі освітнього фактору. Подальший розвиток нової економіки вимагає масового зростання як чисельності наукової еліти, так і кількості висококваліфікованих фахівців, які були б у змозі продовжити генерування нового на різних ланках виробництва. Більш того, зміни посилюються й за іншим напрямом – сам процес споживання сучасних необлаг досить часто стає нездійсненим за відсутності у споживача спеціальних знань, навичок, певної мінімально необхідної кваліфікації. Новоекономічні блага починають вимагати не тільки наявності високопрофесійних фахівців для реалізації процесів їх виробництва, розподілу та обміну, але й потребують висококваліфікованих споживачів для забезпечення процесів їх консумації. Тож, іншим пріоритетним напрямом докладання зусиль держави має стати сприяння форсованому зростанню професійно-кваліфікаційного й інтелектуально-освітнього потенціалу сукупного робітника суспільства, створення належних передумов для підготовки людей, здатних успішно виступати як у ролі продуцентів авангардних неоекономічних благ, так і в ролі їх ефективних споживачів.

Реалізація державних програм, спрямованих на підвищення рівня загальної та

професійної освіченості робітників, отримання ними полівалентної кваліфікації, посилення творчої складової в освіті, має забезпечити формування численних груп як високо креативного виробничого персоналу, так і споживачів, спроможних у сучасних умовах активно залучитись зі свого боку до створення неоекономічних благ, ставши як ініціаторами розробки та впровадження нових технологій, так і пропонуючи освоєння виробництва нових для продуцентів товарів, з наперед заданим переліком консумаційних властивостей. Подібна взаємодія творчих, відкритих до сприйняття нового, інноваційно-налаштованих акторів-виробників та акторів-споживачів матиме наслідком синергійний ефект – динамічне зростання виробництва авангардної ново-економічної продукції не тільки в кількісному та в номенклатурному вимірах, але й появу якісно нових неоекономічних благ та технологій, що можуть стати основою розробки їх нової лінійки, сприяючи наступній авангардизації національної економіки за ще неохопленими напрямками, набуття все новими її складовими неоекономічного змісту.

Висновки. Становлення та розвиток нової економіки в умовах координат національної економіки України має, насамперед, відбуватись на базі властивих їй, як автопоетичній цілісності, механізмів самоорганізації. Водночас, держава повинна брати активну участь у сприянні форсованому розвитку національного ІКТ-виробництва, виступати в ролі каталізатора прискореного становлення пріоритетних кластерів ново-економічного виробництва. Для забезпечення цього виникає нагальна необхідність широкого застосування інструментарію державно-приватного партнерства, запровадження ефективного перерозподілу ново-економічної надренти від споживачів на користь національних виробників на базі застосування відповідних фіскальних заходів, встановлення обов'язкових нормативів відрахувань для підприємств на здійснення НДДКР. Держава має активно сприяти поширенню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема через надання радіочастотного ресурсу для забезпечення поширення в Україні технологій мобільного зв'язку 3G та 4G тощо.

Література

1. Войнаренко М. П. Кластери в інституційній економіці / М. П. Войнаренко. – Хмельницький : ХНУ, ТОВ «Тріада-М», 2011. – 502 с.
2. Гриценко А. А. Формування інформаційно-мережевої економіки / А. А. Гриценко, Є. І. Песоцька // Економічна теорія. – 2013. – № 1. – С. 5–19.
3. Радыгин А. «Провали государства»: теория и практика / А. Радыгин, Р. Энтов // Вопросы экономики. – 2012. – № 12. – С. 4–30.
4. Linde F. Ökonomie der Information / F. Linde. – Göttingen: Universitätsdrucke Göttingen, 2. überarbeitete Auflage / F. Linde. – Göttingen : Universitätsdrucke Göttingen, 2008. – 160 s.
5. Полтерович В. Макроэкономическая политика: теория и практика / В. Полтерович, В. Попов // MPRA Paper. – 2010. – № 22168. – 33 с.
6. Стрелец И. А. Новая экономика и информационные технологии / И. А. Стрелец. – М. : Экзамен, 2003. – 254 с.
7. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія / За ред. Л. В. Шинкарук. – К. : НАН України. – 2011. – 696 с.
8. Структурна гармонізація економіки України як чинник економічного зростання / За ред. І. В. Крючкової. – К. : Експрес, 2007. – 520 с.
9. Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www/URL: http:// ukrstat.gov.ua](http://ukrstat.gov.ua). – 14.09.14. – Загол. з екрана.
10. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2012 р. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 287 с.
11. OECD.StatExtracts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www/URL: http:// stats.oecd.org/ index.aspx?DataSetCode=RD_ACTIVITY](http://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=RD_ACTIVITY). – 22.09.14. – Загол. з екрана.
12. Лемещенко П. С. Экономическая ментальность и рыночная реформа в Беларуси / П. С. Лемещенко, А. М. Сидорова // Європейський вектор економічного розвитку. – 2012. – № 2. – С. 523–529.
13. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www/URL: http:// bank.gov.ua](http://bank.gov.ua). – 12.09.14. – Загол. з екрана.
14. Закон України «Про державно-приватне партнерство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www/URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ 2404-17](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17). – 12.09.14. – Загол. з екрана.

В статье рассматриваются проблемы обеспечения развития новой экономики в условиях экономики Украины. Раскрыты особенности реализации модернизационных программ в отечественных условиях, показана роль государства и частного сектора в их осуществлении. Показаны причины недостаточности инновационной активности частных инвесторов и преждевременность ослабления роли государства в стимулировании развития новой экономики.

Ключевые слова: новая экономика, средняя склонность к потреблению, предельная склонность к потреблению, новоэкономические блага, сверхрента потребителя.

The problem of providing development of new economy in the conditions of economy of Ukraine is discussed. The features of realization of the modernization programs in national economy, role of the government and private sector in their realization are exposed. Reasons of insufficiency of private investors' innovative activity and premature weakening of the government role in stimulation of new economy development are shown.

Keywords: new economy, average propensity to consumption, marginal propensity to consumption, goods of new economy, overrent of consumer.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Тарасевичем В. М. Надійшла до редакції 8.11.14.